

PUHEENVUOROJA

ÄÄNESTÄMISEN VOIMA VUODEN 2011 EDUSKUNTAVAALEISSA?

Kyösti Pekonen*

Vaalit ja äänestäminen

”Äänestäminen on voimaa” vakuutti Oikeusministeriö vaalikehotuksessaan ennen vaaleja. Pohtimisen arvoinen kysymys on, millaisesta äänestämisen voimasta näissä vaaleissa oli kyse. Suomen perustuslain mukaan ”valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta”. Kansanvallan ajatellaan toteutuvan lähinnä välillisesti, edustuksellisesti, vaikka myös kansalaisten välittömämmän osallistumisen merkitystä on viime vuosikymmeninä pyritty korostamaan muun muassa muuttamalla presidentinvaali suoraksi kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi ja ottamalla virallisesti käyttöön kansanäänestyksen mahdollisuus. Välillisessä edustuksellisessa kansanvallassa kansa valitsee edustajansa vaaleissa ja vaaleissa kansa myös harjoittaa valitsemiensa edustajien toiminnan jälkikäteisvalvontaa. Vaaleilla on siten ainakin periaatteessa erittäin keskeinen merkitys edustuksellisen kansanvallan toteuttamisessa. Vaaleissa valitaan edustajat sekä ratkaistaan puolueiden väliset voimasuhteet ja luodaan pohja voimasuhteille rakennettavan hallituksen koostumukselle. Vaalit eivät kuitenkaan vielä ratkaise harjoitettavan politiikan edustuksellisuutta, vaan se jää riippumaan siitä mitä vaalien jälkeen tapahtuu.

Politiikan tutkimuksen piirissä on jo pitkään analysoitu kahta toisiinsa liittyvää muutostrendiä, joilla oli erityistä merkitystä käydyissä eduskuntavaaleissa: puolueisiin kohdistuvia muutospaineita ja äänes-

---

* *Kyösti Pekonen on valtio-opin emeritusprofessori Helsingin yliopistossa.*

täjien liikkuvuuden lisääntymistä.

Puolueiden organisoimassa edustuksellisessa demokratiassa puolueet ovat luonnollisesti keskeisessä asemassa. Tärkein lähtökohta puolueiden ja niiden toimintaympäristön muutokseen on puolueiden kytkentä vaaleihin kansanvaltaisissa järjestelmissä. Puolueet erottaa muista organisaatioista nimenomaan se erityinen ympäristö, jossa puolueet toimivat. Puolueet ovat nimenomaan organisaatioita, jotka operoivat vaaliareenalla ja kilpailevat äänistä. Puolueiden näkökulmasta politiikassa on kyse ”teorian tasolla” vaalien voittamisen taidosta. Vaalien pitäisi olla se paradigmaattinen toimintatilanne, johon muu politiikka suhteutetaan. Puolueet ovat se instanssi, joka asettaa vaaleissa ehdokkaat ja joka voittaa tai häviää vaalit. Poliitiikan ammattitaito tarkoittaa tästä näkökulmasta taitoa voittaa vaalit.

Toisaalta voidaan kysyä, ovatko puolueet toimineet Suomessa ”teorian esittämällä” tavalla ja ovatko vaalit olleet se puolueiden politiikan paradigmaattinen tilanne, jota ”teoria” näyttäisi edellyttävän. Suomessa vaalikilpailu ei ole aina toteutunut täysimääräisenä. Poliitiikassa ei ole aina vallinnut vapaa kilpailu, vaan pikemmin harvainvaltaiset ja suojatut markkinat. Vaalit eivät ole muodostuneet sellaiseksi kansan ja puolueiden väliseksi kohtaamistilanteeksi, jollaisena vaalien pitäisi toimia. Erityinen ongelma on ollut äänestäjälle eli vaalivalintojen tekijälle annettu liian vähäinen merkitys. Asiat on perinteisesti hoidettu vahvojen järjestöjen ja asioita hoitavien eliittien kesken. Kansalaisilta on odotettu usein vain passiivisen uskollisuuden ja luottamuksen osoittamista. Kansalaisten ja puolueiden sekä jäsenten ja keskeisten intressijärjestöjen välinen suhde on rakennettu organisaatioon kuulumisen periaatteen pohjalta. Tässä kuulumisessa ideologis-pragmaattinen kiinnittyminen on näytellyt tärkeintä osaa.

Velvoittavan kuulumisen seurauksiin kiinnitti Jaakko Nousiainen huomiota jo vuonna 1959 kirjassaan *Puolueet puntarissa* seuraavaan tapaan (s. 103):

Kun suuri osa valitsijakuntaa on kiinnittynyt jäsenenä puolueisiin ja kun johtajisto on saanut hyvän otteen jäsenkunnasta, menettävät vaalit paljon aikaisemmasta merkityksestään. Ajan mittaan saattaa käydä niin, ettei puoluejärjestelmä ole enää kuva yleisestä mielipi-

dejakautumasta vaan että tämä jakautuma muodostuu pikemminkin puoluejärjestelmän heijastumaksi.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna joukkopuolueille rakentuvan puoluejärjestelmän heikkeneminen voi tarkoittaa vaalien merkityksen korostumista: sitä, että kansalaisten mielipiteiden muutokset ja uudet virtaukset näkyvät helpommin vaaleissa ja saavat siten kenties enemmän merkitystä.

Muutos joukkopuolueista kohti vaalipuolueita merkitsee ennen kaikkea politiikan pelivaran lisääntymistä. Toiminnan vapausasteet ja uudet pelivarat lisääntyvät traditioiden murtuessa, yhteiskuntaluokkien koheesion heiketessä ja perinteisten yksilön kollektiiviin liittyvien siteiden katketessa. Pelivarojen lisääntyminen tarkoittaa uusia tilaisuuksia ja uusia mahdollisuuksia. Poliitiikan pelivaran kasvaminen luo puolueille ja joukkoviestimien dominoimassa julkisuudessa erityisesti niiden johtajille uusia haasteita ja velvoitteita. Johtajien kyvyistä riippuu pelivaran hyödyntäminen. Poliitiikan pelivaran lisääntyminen huijautuu johtavien poliitikoiden taitoon voittaa vaaleissa. Tässä taidossa on kyse taidosta käsitellä ja kesyttää kontingentti tapahtuma omaksi eduksi. Uuden politiikan pelivaran hyödyntämisessä korostuvat puoluekoneiston kustannuksella joukkoviestimien, erityisesti television ja sosiaalisen median merkitys.

Puolueiden toimintaympäristön muutokseen kytkeytyy kysymys suomalaisesta äänestäjästä: onko hän perinteiseen tapaan vakaa puolueäänestäjä vai epävakaa mielipideäänestäjä. Suomalaista äänestäjää on perinteisesti pidetty hyvin vakaana äänestäjänä. Monipuoluejärjestelmästä, puolueiden lukuisuudesta ja väitetyistä puolueiden ja poliitikkojen kansalaisista vieraantumisesta huolimatta äänestäjien puoluesidonnaisuus ja puolueuskollisuus ovat olleet varsin pysyviä: näin siitakin huolimatta, että puoluesidonnaisuus on heikentynyt jonkin verran ja politiikan henkilökorostuneisuus on vastaavasti vahvistunut.

Samaa puoluetta kuin edellisissä vaaleissa äänesti 1970-luvulla yleensä 70-75 prosenttia äänestäjistä. 1990-luvulta alkaen noin 60 prosenttia vaaleissa äänestäneistä ovat olleet puolueuskollisia. Myös liikkuvien äänestäjien osuus äänestäneistä on hieman kasvanut. 1970-luvulla 25-30 prosenttia äänestäneistä oli liikkuvia äänestäjiä.

Vuoden 2003 eduskuntavaaleissa noin 35 prosenttia äänestäneistä oli liikkuvia äänestäjiä. Vaikka äänestäjien liikkuvuus näyttää näidenkin tietojen perusteella lisääntyneen, niin puolueiden toimintatavan kriittistä huolimatta kansalaisten kiinnittyminen puolueisiin on kuitenkin ollut pitkään varsin vakaata. Erityisesti äänestämättömien suhteellisen osuuden lisääntyminen äänestäjäkunnassa ja äänestämättömien epävakaa poliittinen kiinnittyminen lisäävät ainakin potentiaalisesti kansalaisten liikkuvuutta vaaleissa.

Käydyt eduskuntavaalit realisoivat oikeastaan ensimmäistä kertaa tuntuvalta tavalla nämä pitkään pinnan alla kytenneet muutospaineet.

Vaalien ennakoasetelma

Vaalien ennakoasetelmaa rakennettiin mielipidetiedusteluissa näkyvän perussuomalaisten kasvavan kannatuksen varaan. Tärkeimpiä pohdinnan kohteita olivat, mikä perussuomalaisten kannatuksen taso oikeastaan on, kestäkökösuosio vaaleihin asti ja realisoituuko se itse vaaleissa minkä suuruisena voittona. Viimeisten kuukausien aikana ennen vaaleja poliittisessa julkisuudessa esiintyivät muun muassa seuraavat spekulatiiviset kohteet:

- Perussuomalaisten suosion jatkuva kasvu mielipidemittauksissa, jonka tuloksena kolmen suuren puolueen sijasta alettiin puhua neljästä suuresta ja spekulatiivisesti neljän suuren järjestyksellä vaaleissa. Kolmen perinteisen suuren puolueen kannatuksen heikentymisessä erityisenä kiinnostuksen kohteena olivat demarien alamäki oppositioasemasta huolimatta ja keskustan ongelmat vaalirahoituskandaalien jälkeen.
- Etukäteen julkisuudessa korostettiin Suomen julkisen talouden rahoitusvajetta ja puolueiden skenaarioita ongelman ratkaisemiseksi.
- Vaalien lähestyessä ja erityisesti aivan kalkkiviivoilla keskeiseksi aiheeksi nousivat euromaiden ongelmat ja Suomen todelliset sitoumukset kriisirahoituksessa.
- Jonkin verran spekulatiivisesti myös Japanin ydinvoimalakatastrofin

mahdollisilla vaikutuksilla ydinvoimasta käytävään keskusteluun vaaleissa.

Perussuomalaisten kannatuksen vahvistumisen myötä lisääntynyt kontingenssi vaaleissa oli joka tapauksessa tärkein kysymys poliittisessa agendassa. Mieliopidemittausten tuloksia uutisoiva kieli ennen vaaleja oli kuvaavaa tässä suhteessa. Esimerkiksi *Helsingin Sanomien* (Helsingin Sanomien TNS Gallupilla teettämä kannatusmittaus / nettisivu 17.3.11) mukaan ”Perussuomalaiset on nyt Suomen toiseksi suurin puolue. Kuukaudessa puolue on jättänyt kannatuksessa sosiaalidemokraatit ja keskustan taakseen. Keskusta saa 18,3 prosentin tuen, joka on käytännössä muuttumaton helmikuun tulokseen verrattuna. Sdp:n alamäki puolestaan jatkuu.” MTV3-gallup (5.4.) puolestaan otsikoi: ”alkoiko Persujen alamäki loppukaarteessa?” Timo Haapala analysoi gallupia seuraavin sanakääntein: ”Ensimmäistä kertaa Perussuomalaisten kannatus on menossa alaspäin. (...) Kannatuksen alamäki on alkanut juuri loppukaarteessa. (...) Lisäksi valtakunnan vaalikentillä liikkuva Timo Soini on kannatuksen kasvun myötä muuttunut kovin totiseksi, paikoin naamasta on paistanut selvä käretyisyys. Kokoomus ja keskusta ovat tasoissa. (...) Yksi kummastuksen aihe on keskustan tasainen nousu. Demarit ovat myös saamassa ainakin pään ylös suosta, johon puolue on vajonnut. Siitä ei pääse silti mihinkään, että puolueen tilanne on surkea.” Ei olekaan mikään ihme, että tällaiset viestit pakottivat puolueet toimiin.

Kontingenssin kasvaminen pakottaa puolueet yleensä kiinnittämään enemmän huomiota äänestäjien ääneen. Niin näissäkin vaaleissa. Tällaiset tendenssit näkyivät selvästi jo kuukausia ennen vaaleja eduskunnassa muun muassa hallitusrintaman repeilynä, siinä että perinteisiä yhteisiä pelisääntöjä asetettiin kyseenalaisiksi, hallituspolitiikan ja eduskunnan saamattomuutena ja vaikeutena tehdä poliittisia ratkaisuja ja linjanvetoja, lisääntyneinä edustajien ”välistävetoina”, opposition ärhäköitymisenä ja lähes pakonomaisena tarpeena yrittää tuoda poliittiseen agendaan jatkuvasti uusia aloitteita. Koska äänestäjien äänellä näytti ennen vaaleja olevan entistä suurempi merkitys johtuen vaalien ennakoimattomuudesta ja tästä seuraavista uusista haasteista erityisesti kolmelle suurelle puolueelle, vaaleista ennakoitiin muodostuvan poikkeuksellisen kiivaat ja värikkäät. Julkisuudessa puhuttiin etukä-

teen erittäin jännittävistä vaaleista koska vaaleja luonnehti poikkeuksellisen tasaväkinen, kova ja tiukka kilpailu. Äänestäjille kerrottiin, että odotettavissa on historiallisen suuret muutokset. Jopa vaalituloksen ennustamisen kerrottiin olevan erittäin vaikeaa, koska aikaisemmat laskentamallit eivät välttämättä pidä paikkaansa tässä uudessa tilanteessa. Esimerkiksi Ylen Taloustutkimuksella teettämän viimeisen mielipidetiedustelun (julkaistiin vaaleja edeltävänä torstaina 14.4.) mukaan ”perussuomalaiset ovat laskussa ja kokoomus nousussa. Sdp ja keskusta taistelevat kakkossijasta.”

Äänestäjille tarjottiin vaalikamppailussa tiukkaa ja jännittävää kilpailua. Hyvin vähälle sen sijaan jäivät ne ongelmat ja se tyytymättömyys, joihin perussuomalaisten kannatuksen kasvu perustui. Perussuomalaisten kannatuksen jatkuvassa kasvussa mielipidemittauksissa oli kyse pitkään kasaantuneesta tyytymättömyydestä poliittisiin johtajiin ja poliittiseen eliittiin, jonka purkautumisen kanavaksi perussuomalaiset näyttivät ainakin ennen vaaleja muodostuvan. Tyytymättömyys kumpusi tuntemuksesta, etteivät asiat ole riittävästi poliittisten johtajien hallinnassa. Epäluulolle ja tyytymättömyydelle löytyvät perusteet pitkästä luettelosta huonoa politiikkaa ja epäonnistumisia puoluerahoituksesta eurooppalaiseen rahoituskriisiin ja vanhusten hoidon ratkaisemattomista ongelmista jätevesilakisotkuihin, E10-bensiinin käyttöönottoon ja niin edelleen. Näissä tapauksissa ihmiset kokevat oikeutetusti, että heistä on tehty epämääräisten päätösten koekaniineja ja maksajia. Vähälle huomiolle jäivät loppujen lopuksi myös ne vaihtoehdot, joita puolueet aikovat toteuttaa tulevalla vaalikaudella. Tulevan hallituksen politiikkavaihtoehdoista jäi käteen varsin vähän ehkä puolueiden suhtautumista eurooppalaiseen rahoituskriisiin lukuun ottamatta.

Vaaleja edeltävän keskusteluiden valossa avain äänestämisen voimaan näissä vaaleissa näytti olevan ennen kaikkea liikkuvat äänestäjät, joiden voimaa vahvasti vielä omalta osaltaan uumoilut tulevasta äänestysaktiivisuudesta ja äänestysprosentin vaikutuksesta vaalien tulokseen.

Median herrat ja narrit

Vaalitenttien merkityksestä voidaan tietysti spekuloida loputtomiin.

Otetaan esimerkki Ylen ensimmäisestä vaalitentistä 17.3. Suurin epäonnistuja tentissä oli pääministeri Mari Kiviniemi, joka ei antautunut sisällölliseen keskusteluun Suomen takuista yhteiseen eurooppalaiseen tukirahastoon, eikä myöskään pystynyt tai halunnut muotoilla selkeää vastausta keskustan kannasta takuusumman suuruuteen. Kiviniemi esitti myös yllättävän tulkinnan siitä, että Suomen jättäytymisen pois yhteisestä euromaiden rintamasta koskien takuurahaston suuruutta ja jäsenmaiden takaussitoumuksia merkitsisi erottamista eurosta. Tämä yllättävä kannanotto jäi liian vähälle huomiolle keskustelussa. Toinen selvä epäonnistuja oli perussuomalaisen puheenjohtaja Timo Soini, jolla oli selvästi ylimääräistä puristusta sekä kommentteissa että muussa käyttäytymisessä. Ruumiin kieli oli yllättävän jännittyneyt, eikä lupsakkuudesta ollut juuri mitään jäljellä. Mieliapidemittaukset olivat selvästi luoneet ylimääräistä painetta esiintymiseen. Vaaleja ei kuitenkaan ratkaistu puheenjohtajien henkilökohtaisilla suoriutumisilla vaalitenteissä. Puolueiden ja puheenjohtajien vakaat kannattajat eivät pienistä esiintymisnotkahduksista hätkähdä, vaan tyytyvät vain toteamaan, ettei homma mennyt tällä kerralla parhaalla mahdollisella tavalla putkeen. Samoin jos laukkakilpailuun joutuu osallistumaan rattojen kanssa kuten pääministeri Mari Kiviniemi, niin median toittamat tunneilmaisun puutteet eivät siinä paljon auta.

Median rooli ei suinkaan rajoittunut ”puolueettoman” vaalitentin järjestämiseen. Medialla oli nimittäin jälleen kerran liian suuri rooli vaalien agendan muodostamisessa. Erityisesti television suuret vaaliohjelmat pyrkivät sekä muodostamaan vaaleista puoluejohtajien henkilökohtaisen suorituksen areenan että määrittelemään vaalien poliittista agendaa oman näkemyksensä mukaiseksi. Pisimmälle tässä meni MTV3:n suuri vaalikeskustelu, johon oli ympätty katsojien antamat arvosanat puoluejohtajien suoriutumisesta tentissä. Piinallista katsottavaa ja kuunneltavaa. Sekä Ylen että MTV3:n vaalitenttien poliittinen agenda kummastutti sillä tenteistä sai vaikutelman, että kyse oli enemmän europarlamentin kuin eduskuntavaaleista. Puolueiden ja puoluejohtajien pitäisi ryhdistäytyä tässä suhteessa, eikä luovuttaa vaalien poliittisen agendan muodostamista televisiotoimittajille.

Medioilla oli myös selvä näkemys vaalien herroista ja narreista. Suurimpia narreja näyttivät olevan eduskunnan ulkopuoliset pienpuo-

luuet, joille Ylen toimittajat naureskelivat vaalitentissä. Suhtautuminen näihin pienpuolueisiin huipentui siihen, että yksi pienpuolueen puheenjohtaja joutui viettämään vaalivalvojaisia putkassa.

Vaalin tulos

Vaalien tulos oli ennakko-oletuksiakin järisyttävämpi. Äänestysaktiivisuuden lisääntymisestä huolimatta äänimäärissä vain perussuomalaiset ja vaalien uudet yrittäjät voittivat eli lisäsivät äänimääräänsä vuoden 2007 eduskuntavaaleista. Perussuomalaisten vaalitulos ylitti kaikki odotukset, sillä heidän äänimääränsä kasvoi edellisistä eduskuntavaaleista lähes 450 000 äänellä. Viimeisten viikkojen kiriin ja siihen, etteivät mielipidetiedusteluiden ennakoima kannatuksen taittuminen sittenkään toteutunut vaalipäivänä vaan päinvastoin suhteellinen kannatus kasvoi, vaikutti täysin ennakoimaton keskustan uskollisten äänestäjien joukkomittainen pettymyksen osoittaminen omaan puolueeseen. Keskusta menetti edellisistä eduskuntavaaleista lähes 180 000 ääntä. Näin laajamittaista siirtymistä perussuomalaisiin ja äänestämättä jättämistä ei pystytty ennakoimaan. Ei edes keskustan johto, joka toiveikkaana elätteli mahdollisuutta suurimman puolueen asemasta. Tilanteen vakavuus näytti paljastuvan keskustan johdolle vasta vaalipäivän kuluessa.

Timo Soinin ei tarvinnut tällä kertaa punnertaa vaalikampanjassa ”oksennuksen maku suussa” (Soini *Iltasanomissa*), sillä hallituspuolueet tekivät työn hänen puolestaan huonolla asioiden hoidolla. Soinin ja perussuomalaisten tarvitsi vain korjata tyytymättömyyden sato, jota muut olivat istuttaneet. Vanhat vennamolaiset tapahtumakuvauksen metaforat toimivat jälleen kerran. ”Unohdettu kansa” korotti äänensä ja perussuomalaisista muodostui vaaleissa ”unohdetun kansan ääni”. Kuinka pitkälle tuo ääni kantaa vaalien jälkeen, jää nähtäväksi.

Vaalien muiksi voittajiksi julistautuivat kokoomus ja sosialidemokraatit. Kokoomus sillä perusteella, että vaikka puolue menetti vuoden 2007 eduskuntavaaleista lähes 18 000 ääntä, se tästä huolimatta saavutti historiassaan ensimmäisen kerran suurimman puolueen aseman. Sosiaalidemokraatit ja puolueen puheenjohtaja Jutta Urpilainen, noin 33 000 äänen menetyksestä huolimatta, onnistui ennakoitua parem-

min saavuttamalla ”torjuntavoiton” kun puolueesta tuli toiseksi suurin puolue eduskunnassa. Ennakoon povattua tulosta parempi menestys perustui siihen, että Urpilainen turvautui vaalikamppailun loppusuoralla selkeään ja vahvaan ilmaisuun perustuvaan moraaliretoriikkaan.

Vuoden 2007 eduskuntavaaleihin ja vaalien ennakoasetelmiin nähden vaalien suuria häviäjiä olivat vihreät, joilta katosi yli 21 000 ääntä, ja kristillisdemokraatit, jotka menettivät runsaat 16 000 ääntä. Vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki voi onnitella itseään siitä, että puolue menetti vain vähän yli 5 000 ääntä vuoden 2007 eduskuntavaaleista, mutta kykeni kasvattamaan puolueen äänimäärää lähes 15 000 äänellä vuoden 2008 kunnallisvaaleista.

Suomen eduskuntavaalien tuloksen poikkeuksellisuudesta ja maailmantilanteen kontingenttiudesta kertoo koruttomalla tavalla se täysin ylimitoitettu huomio mitä ”maailmalla” on näihin vaaleihin kohdistettu. Vaalien jälkeen suomalaisten äänestäjien valinnoilla, erityisesti tietysti sillä että noin 19 prosenttia vaaleissa äänestäneistä äänesti perussuomalaisia, spekulointiin utopistisen kauaskantoisia vaikutuksia. Suomesta on kuulema tullut kerta heitolla ”äärikonservatiivinen maa”. Vaalin jälkeisenä maanantaina uutisissa uumoiltiin myös vaalituloksen näkyvän korkojen hienoisessa nousussa Euroopassa.

Amerikkalaislehden (*San Francisco Chronicle*) mukaan Suomen vaalitulos voi heiluttaa jo dollaria. Perussuomalaisten ja demareiden vaalimenestys saattaa siivittää dollarin kurssin uuteen nousuun, kirjoitti amerikkalaislehti. Jutussa arvioitiin, että SDP:n ja perussuomalaisten menestys on saanut muiden Euroopan maiden johtajat huolestumaan. Johtajat miettivät, voidaanko jatkossa enää luottaa siihen, että Suomi tarjoaa apuaan Portugalin talouskriisin kaltaisissa ongelmatilanteissa. Lehti arveli tämän pahimmillaan heikentävän euron kurssia, jota kautta dollari vahvistuisi.

Tällaisten kommenttien valossa suomalaisten äänestäjien äänestämässä ja äänestysvalinnoilla on todella voimaa. Dollarin ja euron arvot heiluvat Suomen eduskuntavaalien seurauksena. Mikäli joitain euroopalaisia tiedotusvälineitä on uskominen, niin Suomen poliittinen väri pohjoismaisesta solidaarisesta hyvinvointivaltiosta on vaihtunut kertaheitolla äärikonservatiiviseksi ja Eurooppa-vihamieliseksi. Pahimmassa tai parhaassa tapauksessa – arvioijasta riippuen – suomalainen äänes-

täjä saattaa päästä historiaan Euroopan unionin ja euron romuttajana. Onko suomalaisella äänestäjällä todella näin paljon voimaa, vai onko sittenkin kyse siitä, että tällaisten pelotteluiden tuloksena suomalaisen äänestäjän uskotaan ottavan opikseen ja palaavan ruotuun tai sitten perikato meidät perii? Todennäköisesti maailman ja Euroopan tulevat kohtalot eivät kuitenkaan ratkea suomalaisen äänestäjän äänestysvalintojen perusteella, vaan vaalituloksella spekulointi kuuluu olennaisena osana poliittiseen kamppailuun. Uutta on kuitenkin se, että suomalaisten äänestysvalinnat kelpaavat poliittisen kamppailun välineiksi Euroopan tasolla ja laajemminkin. Euroopan unioni ei ole pelkästään vienyt valtaa Suomelta, vaan asiaa voidaan tarkastella toisinkin päin: suomalaisten äänestäjien voima voi ulottua koko Euroopan unionin tasolle.

Lopuksi

Vaalikamppailussa äänestäjien voima syntyi siitä, että mielipidetiedusteluissa todettu äänestäjien liikkuvuus lisäsi vaalien ennakoimattomuutta ja siitä, että suurimman hyödyn liikkuvuudesta näyttivät korjaavan perussuomalaiset. Suurten puolueiden näkökulmasta jonkinlainen äänestäjien protesti oli tulossa ja tämä teki vaaleista jännittävän kilpailun kun tässä uudessa asetelmassa neljän suuren puolueen voimasuhteet olivat ennakoasetelmissa hyvin tasaiset. Kuten kaikki nyt tiedämme, vaalin tulos oli tässä suhteessa ”iso jytky”. Tätä kirjoitettaessa (27.4.) on vielä täysin avoin kysymys se, kuinka pitkälle äänestäjien voima ulottuu vaalituloksen julistamisen jälkeen. Koska vain perussuomalaiset lisäsivät roimasti äänimääräänsä ja kaikki muut menettivät ääniä vuoden 2007 eduskuntavaaleista, niin vaalituloksen valossa ainoan selkeän voittajan viesti tehtävän politiikan suhteen näytti vaalikamppailun perusteella sisältävän ainakin kaksi painotusta: Suomen ei pitäisi olla mukana tukemassa kriisiin ajautuneita euromaita, vähintään sijoittajien ja pankkien pitäisi olla mukana kantamassa vastuutaan tekemistään riskisijoituksista, ja maahanmuuttoon pitäisi suhtautua kriittisemmin kuin tähän asti. Vaalikamppailussa ja vaalitenteissä eivät kuitenkaan täsmentyneet ne konkreettiset vaihtoehdot näiden teemojen suhteen, joiden välillä äänestäjät olisivat voineet valita. Kun vielä

otetaan huomioon, että edellä mainittujen painotusten puolesta äänekäimmin puhuneita perussuomalaisia äänesti 19 prosenttia äänestäneistä ja muilla puolueilla on ilmeisesti joitakin muita painotuksia mielessään, niin muodostettavan enemmistöhallituksen tuleva ohjelma on aikamoinen kysymysmerkki. Äänestäjät eivät ole vaaleissa voineet ottaa äänellään kantaa tähän peruskysymykseen, vaan vaaleissa on vain määriteltä voimasuhteet, joiden pohjalta puolueiden johdot keskustelevat ja sopivat tulevasta politiikasta.

”Isosta jytkestä” huolimatta suomalaisen edustuksellisen demokration shokkihoitoa on jatkettava niin, että äänestämisen voima ulottuisi entistä pidemmälle eli vaalien jälkeen tehtävään politiikkaan vaikuttamiseen. Tämä taas edellyttää kansalaisen ja äänestäjän vallan ja voiman kasvattamista, mikä taas ei ole mahdollista ellei edustuksellisen demokration rakenteiden uudistamista jatketa. Eikö vaalipäivästä voitaisi tehdä erityinen kansalaisen päivä? Kansalaispäivässä olisi kyse kansalaisten, kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan erityisestä juhlapäivästä. Äänestäminen voisi ehkä myös olla kansalaisvelvollisuus, jonka toteuttamista juhlistettaisiin asianmukaisesti esimerkiksi tarjoamalla äänestäjille ilmaiset pullakahvit ja teet.